

KALAUZ

AZ EMBERBARÁTI OKTATÁS ÉS NEVELÉS TERÉN. HAVI FOLYÓIRAT.

A testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító országos egyesület hivatalos közlönye.

A lap 1—3—5—7—9 számait

az egyesület tagjai tagsági díjuk fejében kapják.

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hó utolsó napján.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA:
Egész évre 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint 15 kr.
Egyes szám ára: . . 25 kr.	Budapest, VIII., Sándor-utca 38.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Az 1898. évi költségelőirányzat. — Egy kiejtési gyakorlókönyv alapján tanítsuk meg a siketnémákat a tiszta értelmes és hangsúlyos beszéde *Moussong Pál* Vegyesek.

Az 1898. évi költségelőirányzat.

Évről évre öröndetesebb emelkedést mutat az állami költségvetésnek az a része, mely az emberbaráti tanintézetek évi javadalmazását tartalmazza.

A jelen évhez mérten az 1898. év újabb 13.740 frt. emelkedést mutat, a mely összegben a már meglevő intézetek tovább fejlesztési költségei foglaltatnak. Új tétel csak egy van t. i. a vakok foglalkoztató műhelyének költségei. Ez az új intézmény égető szükségén van hivatva segíteni, s ha szervezete megfelelő leendő, úgy jótéteményül fog szolgálni a vakok számára. A haladás az utóbbi években szembetűnő, de nem felel még meg a szükségletnek. Sokkal fokozottabb mértékben kell még a valódi szükséglet elenyésztetéséről gondoskodni, mint ez eddig történt, bár elismerjük, hogy ezekért is dicséret illeti meg az intézőket.

De beszéljen maga a költségvetési előirányzat.

**Siketnémák m. kir. orsz. nevelő és tanítóképző
intézete Váczon.**

A. Kiadás.

I. Személyi járandóságok.

	1898. évre
1. Fizetések, pótlékok lakpénzek és tiszteletdíjak	24.185 ft
2. Szolgák bérei.	2.210 „
3. Ösztöndíjak	300 „
4. Jutalmak és segélyek	200 „
<hr/>	
Összesen	26.895 ft
	(1897-ben 25675.)

II. Dologi kiadások.

5. Élelmezés	11.300
6. Öltözet, fehér- és ágynemű	3.000
7. Irodai szükséglet	500
8. Az elméleti és gyakorlati oktatás szükségletei	2000
9. Butorzat és különféle házi eszközök	1.400
10. Fűtés, világítás és tisztogatás	3.500
11. Fürdősi átalány	200
12. Betegápolási költségek	150
13. Utazási költségek	200
14. Vegyes kiadások	1.000
15. Épületek fenntartása	1.500
16. Bejáró növendékek ellátása... ..	4.000
<hr/>	
Összesen	28.750
Összes kiadás	55.645 (54.425)

B. Bevétel.

1. Az intézeti alap tiszta bevétele	17.276
2. A Marczibányi alaphól a tanárok fizetéséhez	168
3. Adományok és hagyományok	4.000
4. Tápdíjak	2.600
5. Tanpénzek... ..	140
<hr/>	
Összesen	24.184 (26.131)

A személyi járandóságok részletezése.

Igazgató 1800 frt fizetés, 6 tanár á 100 frt fizetés és 200 frt lakpénz, 6 tanító 2 = 1000 frt, 2 = 900 frt, 2 = 800 frt fizetéssel és 175 frt lakpénzzel (5-en 25 frt lakpénz pótlékkal) 4 segédtanító á 500 frt fizetéssel és 150 frt lakpénzzel, 2 kézimunkatanítónő á 500 frt fizetés és 150 frt lakpénzzel, 1 gondnok 900 frt fizetéssel, hitoktatók 200 frt tiszteletdíjjal, óratöbbletek 600 frt, kézügyességi tanítók 540 frt, házi orvos 200 frt tiszteletdíjjal.

Az intézeti alap bevételét képezik a tőkék utáni kamatok 16.745 frttal, a „Mária“-alap 400 frt, Budapest város két növendékért 252 frt, a „Rökk-Szilárd“-alap 400 frt, a báró Rédl alapítvány 200 frt kamatai.

A siketnémák Budapest székes-főváros hozzájárulásával fenntartott állami iskolája Budapesten.

A) Kiadás.

I. Személyi járandóságok.

1. Fizetések, lakpénzek és tiszteletdíjak... .. 5.280 frt

II. Dologi kiadások.

2. Elméleti és gyakorlati oktatás szükségletei	240 frt
3. Házbér és vízfogyasztás	1.650 „
4. Fűtés. világítás és tisztogatás	500 „
5. Tanszerek és irodai eszközök... ..	300 „
6. Szegény tanulók segélyezésére	200 „
7. Vegyesek... ..	100 „

Összesen 8.270 (7.957)

B) Bevétel.

A fő- és székváros hozzájárulása a tanfolyam költségeihez 5.200 (4000)

A személyi járandóságok részletezése.

1. Vezetőtanár 100 frtal, 100 frt évötödös pótlék és 400 frt lakpénzzel; 1 tanító 800 frtal 80 frt pótlék és 350 frt lakpénzzel, 2 segédtanító 1 = 700, 1 = 600 frttal és 300 frt lakpénzzel. kézügyességi tanító 200 frt, kézimunka-tanítónő 100 frt, rajztanár 100 frt, hitoktatók 150 frt tiszteletdíjjal.

Vakok országos tanintézete Budapesten.

A) Kiadás.

I. Személyi járandóságok.

1. Fizetések, pótlékok és lakpénzek...	18.960
2. Tiszteletdíjak ...	5.936
3. Ruhailletmények ...	100
4. Jutalmak és segélyek ...	500
Összesen	25.496 (24.266)

II. Dologi kiadások.

5. Élelmezési költségek és növendékek elhelyezése ...	12.500
6. Öltözet fehér és ágynemű ...	4.500
6. Irodai szükségletek ...	300
8. Elméleti és gyakorlati oktatás szükségletei	3.000
9. Kézimunkához szükséges szerek, szerszámok és anyagok ...	800
10. Bútorzat jókarban tartása és különféle házi eszközök ...	1.200
11. Fűtés és világítás ...	2.000
12 Mosatási költségek ...	1.200
13. Tisztogatási költségek és épületek fenntartása ...	1.600
14. Betegápolási és temetkezési költségek és vegyesek ...	600
Összesen	27.700 (27.050)
Összes kiadás	53.196 (51.316)

B) Bevétel.

1. A vakok intézeti alapjának tiszta jövedelme	17.950
2. Magán növendékektől fizetendő tartási és nevelési díjak	1.500
3. Növendékek készítményeiből befolyó jöve- delem... ..	300
	<hr/>
Összesen	19.750

A személyi járandóságok részletezése.

1 igazgató, 1.800 frt fizetés 100 frt pótlék, 2 tanító 1.200 frt fizetés 400 frt lakpénzzel, 1 = 400 frt pótlékkal, 1 zenekari tanító 1.000 frttal és 80 frt évvödös pótlékkal és 400 frt lakpénzzel, 1 ének és orgona tanító 600 frttal, 60 frt pótlék és 300 frt lakpénzzel, 2 zongora tanító 1 = 900 frttal 1 800 frttal, 350 frt lakpénz s 310, illetőleg 80 frt pótlékkal, hegedű tanító 600 frt tiszteletdíjjal, külső zenetanító 360 frt tiszteletdíjjal, 3 segédtanító 1=700 frttal, 2=600 frttal és 300 frt lakpénzzel, 1 kézimunka tanítónő 600 frt, 300 frt lakpénz és 210 frt évvödös pótlékkal, 1 tanítónő 600 frt, 60 frt pótlék és 300 frt lakpénzzel, tanító a hangolás és zeneelmélet tanítására 600 frt tiszteletdíjjal, 1 ipartanító 800 frt fizetés, 350 frt lakpénz és 80 frt pótlékkal, ellenőr 300 frt tiszteletdíjjal, 2 orvos á 250 frt tiszteletdíjjal, 5 vallás tanító összesen 520 frt tiszteletdíjjal, misemondó lelkész 100 frt tiszteletdíjjal.

Az intézet alap bevételét képezik a gyümölcsöző tőkék utáni kamatok 15.354 frt, járulék az orsz. izr. alaphól 12 növendékért 3.000 frt, bérjövedelem a Fischhof-féle telek után 520 frt, adományok és hagyományok 3.077 frt.

A vakok orsz. tanintézetéből kilépő növendékek segélye.

A) Kiadás.

1. Növendékek segélyezésére az ápol dai alap tiszta
jövedelme... .. 2.967 frt.

B) Bevétel.

1. Gyümölcsöző tőkék utáni kamatok (levonva a kezelési költségeket) 2.967 frt.

A képezhető hülyék és gyengeelméjűek budapesti orsz. m. kir. nevelő- és tanintézete.

A) Kiadás.

I. Személyi járandóságok.

1. Fizetések, pótlékok, lakpénzek és tisztelet díjak	6.250
2. Szolgák bérei... ..	1.728
3. Ösztöndíjak	1.200
4. Jutalmak és segélyek	200
Összesen	9.378 (6.778)

II. Dologi kiadások.

5. Élelmezésre	8.500
6. Öltözet, fehér és ágynemű... ..	2.000
7. Irodai szükséglet	150
8. Elméleti és gyakorlati oktatás szükségle- teire... ..	1.400
9. Bútorzat és különféle házi eszközök	1.000
10. Fűtés, világítás, tisztogatás, mosatás	1.800
11. Betegápolási költségek... ..	100
12. Vegyes kiadások	600
13. Épület fenntartás	600
Összesen	16.150
Osszes kiadás	25,528 (22.928)

B) Bevétel.

- 30 fizető növendék után 400 frt évi tartásdíj fejében 12.000 frt.

A személyi járandóságok részletére.

1 igazgató 1.200 frt fizetés 400 frt ig. pótlékkal, 1 tanító 1000 frt és 350 frt lakpénzzel, 2 segédtanító 600 frt és 300 frt lakpénzzel, 3 gyakornok a 300 frt ösztöndíjjal, 1 tanítónő 500 frt és 300 frt lakpénzzel, 1 tanítónő 300 frt tiszteletdíjjal, hitoktatók összesen 400 frt tiszteletdíjjal, orvos 300 frt tiszteletdíjjal.

Emberbaráti tanintézetek segélyezése.

Kiadás.

1. A siketnémák kolozsvári intézetének segélyezésére és pedig :

1 igazgató-tanár 1.200 frt és 500 frt pótlék, 1 tanár 1.100 frt, 280 frt lakpénz és 100 frt pótlék, 2 tanító 800 frt és 245 frt lakpénz, 1 segédtanító 600 frt és 210 frt lakpénz, 1 kézimunka tanítónő 500 frt és 180 frt lakpénz, folyósegélyek és óraadók díjaira 1.640 frt összesen...	8.400 frt
--	-----------
2. Az Arad városi községi siketnéma-iskola segélye és pedig :

1 igazgató-tanár 1.100 frt és 280 frt lakpénz, 1 segédtanító 700 frt és 210 frt lakpénz... .. összesen...	2.290 frt
---	-----------
3. A siketnémák temesvári iskolája segélyezése és pedig :

1 igazgató-tanár 1.200 frt, 100 frt évötödös pótlék, 1 tanár 1.100 frt, 280 frt lakpénz és 100 frt pótlék, 1 tanító 800 frt, 245 frt lakpénz és 50 frt pótlék, 1 segédtanító 700 frt, 210 frt lakpénz és 50 frt pótlék 1 kézimunka-tanítónő 500 frt, 180 frt lakpénz és 50 frt évötödös pótlék, összesen...	5.565 frt
---	-----------
4. A kaposvári siketnéma-iskola segélyezésére

igazgató-tanár 1.100 frt és 280 frt lakpénz	1.380 frt
---	-----------
5. A dadogók és hebegők tanfolyama költségeire 1.400 frt
6. Az emberbaráti tanintézetek szakfelügyeletének költségeire általánynyal... .. 1.400 „

7. A siketnémák tankönyveire	600	frt
8. Emberbaráti tanintézetek tanítóinak külföldi tanulmányi útjára, egyéb utiköltségekre és dologi szükségletekre	500	„
9. Emberbaráti szaklapok segélyezése	200	„
10. A vakok orsz. intézetéből kilépő növendékek számára ipari foglalkoztató telep fenntartására	4.000	„
Összes kiadás	25.735	(19.805)

Összegezés.

	bevétele	kiadása
A vácsi siketnéma-intézet	24.184	55.645
A budapesti siketnéma-iskola	5.200	8.270
A budapesti vakok-intézete	19.750	53.196
Kilépő vakok segélyezése	2.967	2.967
Budapesti hülyék intézete	12.000	25.528
Emberbaráti tanintézetek segélyezése	—	25.735
Összesen	64.101	171.341
(az 1897-ik évben volt)	65.888	159.388)

az állam tehát e célra tisztán 107.240 frtot áldoz, a múlt évi 93.500 frttal szemben, a mi 13,740 frt többletet tesz ki. Ha a bevételek csökkenését is tekintetbe vesszük, a mely 1.787 tett ki, az emelkedés még mindig 11.953 frt a múlt évihez viszonyítva.

Az indokolásból megemlítjük, hogy a vácsi intézetnél a múlt évihez képest kevés változtatás fordult elő s az indokolás a bevételek csökkenésére terjeszkedik ki, melynek oka az, hogy a tanulmányi alap hozzájárulása a jövő évtől kezdve megszűnik.

A budapesti iskolára vonatkozólag az indokolás kiemeli, hogy az iskola internatusi jellege megszűnt s kizárólag bejáró növendékek számára alakítottát át, oly célból, hogy a rendelkezésre álló fedezet keretében, aránylag kevesebb költséggel, mentül több siket néma gyermek részesülhessen nevelésben és oktatásban a székesfőváros területén.

A vakok intézeténél az indokolás kiemeli az ipari képzés fontosságát s így folytatja „állandó törekvésem

az lesz, hogy valamint a siketnémák javára már meg is valósulhatott, a törvényhatóságok és a társadalom hozzájárulásával a vak gyermekek képzésére vidéki intézetek létesüljenek. De e törekvés sikerének és hasznának lényeges feltétele az, hogy a módszeres oktatásra képesített tanárok és tanítók álljanak rendelkezésre. E célból vakok a országos intézetében tanítóképző tanfolyamot szerveztem.“

Az emberbaráti tanintézetek segélyezésénél különösen fontos kijelentések a következők: „A mult évben valósítottam meg az emberbaráti tanintézeteknek egységes alapon való újjászervezését és pedig annak az elvnek következetes érvényesítésével, hogy a mennyiben a törvényhatóságok a vidéken siketnémák, vagy vakok képzésére intézeteket létesítenek, az állami támogatás és hozzájárulás fejében a tanerők fizetését tárczám terhére rendszerezem. A törvényhatóságoknak tehát csak a helyiségekről s az intézet dologi szükségleiről kell gondoskodniok. . . A vak iparosnak egyedüli hátránya az, hogy foglalkozása miatt megrendelések után nem járhat és segítség nélkül egyébként kifogástalan munkáját nem értékesítheti. Az előre haladott külföldi államok ezért kipróbált sikerrel, a vakok tanintézeteivel kapcsolatosan, ipari telepeket tartanak fenn, hol mesterek vezetése alatt az intézet növendékei nekik való iparágakban — leginkább a szék és kosár fonásban és a kefekötésben — teljes jártasságot szerezhetnek s ha azt néhány év alatt elérték s az intézetet elhagyják, rendes lakóhelyükre egész életükön át nyers anyagot kapnak és munkabért annak feldolgozásáért. Az ipari czikkeknak eladását az intézet közvetíti s vannak ily vakok részére berendezett ipari telepek, melyek igen tekintélyes forgalommal bírnak, keresett czikkekkal versenyeznek s a kezdet nehézségein túl jövedelmező vállalkozásoknak is bizonyultak . . . A vakok orsz. intézetével kapcsolatosan ily ipari foglalkoztató telepnek létesítése az, melylyel nálunk még igen sanyaru sorsukat lényegesen javíthatni remélem, e célból a szükséges helyiségeket már kibéreltem, s az iparra képzett növendékeket oda áthelyeztem“

Egy „Kiejtési gyakorlókönyv“*) alapján tanítsuk meg a siketnémákat a tiszta, értelmes és hangsúlyos beszédre.

Motto:

Csak az a siketnéma tud beszélni, kit embertársai megértének.

Kedves pályatársaim, értsük meg egymást! — Sokat akartunk és keveset értünk el! Sokszor hallottam a laikus közönségtől, — „inkább jeleljen ez a siketnéma, mintsem értelmetlen dolgokat beszéljen!“

Évzáró vizsgálatoknál a szánakozás hangján szólal meg a közönség szíve és egymástól kérdezik: „Megértette-e Ön, hát Ön? stb. Mig sokan a növendékek beszédjét lesték és bíráló figyelemmel követték a vizsga menetét, én nemcsak a vizsga lefolyását, de magát a közönséget is tanulmányoztam. „Ez a nyolcadik, a hetedik, avagy a hatodik osztály“ stb. efféle sugdosásokat hallottam a közönség körében! „Egy szót sem értek belőle!“ sugdosott egy másik hang.

„Ha siketnéma gyermekem volna, nem hoznám ide hanem inkább magam nevelném és valami mesterségre adnám, ha fiu volna, de tanítani őt a beszédre, nem engedném! szólt egy uriaszony, ki közvetlen előttem ült.

„Nem vette Ön észre, hogy az első osztály jobban beszél, tisztábban, de még a második osztályban is tisztán ejtik a hangokat — azonban a harmadik osztálytól kezdve fokozatosan rosszabbul és értelmetlenebbül beszélnek“ mondta egy paedagogus. „Évek óta ugyanazt tapasztalom!“ folytatá beszédjét, csak az tűnik fel, hogy a felsőbb osztálybeliek is sokszor tisztán ejtik az egyes hangokat és csak midőn szókká és mondatokká kapcsolják össze őket, válik értelmetlenebbé a beszéd!“

Igy gyűjtöttem évről-évre adatokat sysiphusi munkánk eredményére vonatkozólag. Tapasztalataimmal előállni korainak tartottam, míg végre egy laikus uri ember majdnem a szakember hangján szólalt meg — és szívem húrjai együtt rezegték az érzelmek harmonia dalát — a jövődő hajnal dicséretére!

A mi tőlem merészség lett volna, megcselekedte ezt a laikus, a siketnéma gyermek atyja! Joga van hozzá — hisz legdrágább kincsét bizta ránk és joggal követelheti tőlünk, hogy gyermekét meg ne nyomorítsuk, hogy inkább néma ajakkal szóljon hozzá édes szavakat a gyermeki szeretetről, — és ne

*) Cikkiró készen tart egy ilyen könyvet, mely csak a nyomda festéket várja.

nyuljon érdes, hangsúlytalan, nyers szavakkal az apai szív húrjaiba — hogy akaratlanul tépdesse és fájdalomra hangolja azokat! Úgy szól hozzá gyermeke, ha egyáltalán *magától* megszólal, midőn tiz hónapi fájdalmas nélkülözés után szívéhez szoritja: **papa!**

A rendkívül finom idegzetű uri ember ideges mozdulatot tesz és nyilalást érez szívében. „Ah!”

Jön az anya és karjaiba zárja fiát és az **apa** unszolására kimondja a fiu anyja nevét „**mamaa!**” Es az anya, a ki a közmondás daczára megérti néma gyermekét, nem érti meg beszélő fiának a hangját. Es az atya szivszorongva ott áll: „Eli, Eli láma szabachtani! Istenem, miért hagytál el engemet?!”

Visszavonul szobájába és lelke sir fájdalmában és nem ejt könnyet. A nagy fájdalmak számára nincsenek könnyek.

Egy kis idő múlva gyermekét fogja kezénél és a szobájába vezeti és újra megszólaltatja, és a fiu beszél: **papa, papa, papa!** Az apa nem tágit! Az apai szív szeretete ritkán nyilatkozik, de azért annál mélyebb és szívósabb! Ujra és újra neki fog a nehez munkának míg végre ellankad és majdnem elcsüggegve — helyéről feltántorodik — és egy kis várattva mézes kenyérrel a kezében tér vissza fiához és könnyes szemekkel nyújtja oda neki és azt mondja: **papa!** A gyermek kék szemével néz mosolyogva-könnyező atyjára és azt mondja szép hangsúlylyal „**papa!**”

Az atya mégegyszer és mégegyszer kívánja hallani ezen kellemesen hangzó édes szót és szíve nem tud betelni! — és és a fiu mégegyszer mondja: „**papa!**” Az atyai szív repdes örömében és a legmélyebb hálaérzés hangján megszólalnak ajkai: „Uram Istenem te tetted ezt!” A gyermeket nem fagatja tovább; siet, hogy tudtul adja az anyának a váratlan nagy örömet, melyet az imént érzett és a melyben felismerni véli a világ nagy tanítómesterének láthatatlan kezét.

Kísérleteit folytatja a második, harmadik napon — azonban napról napra szomorúbb lesz és daczára annak, hogy mélyen érzi szívében azt, hogy eljövend az az idő, midőn a siketnémák kellemeseb, hangsúlyos, rhytmikus beszédet fognak beszélni, kénytelen beismerni, hogy nem szakember és hasztalan küzd az érző apai szív, a számára legyőzhetetlen akadályok ellen — fájdalommal vallja be, hogy csak *laikus*.

* * *

Iskolámban vagyok. Mélyen elköndolkodva oktatásügyünk jövője felett, lelkem ábrándozik. Oh ezek kedves órák nekem mikor lelkem kalandozva járja be a végtelen mindenséget és a jövőt!

A magasabb spherákban nincsen kicsinyes emberi felfogás

nincsen emberi gyűlölség, — de még emberi haladás ellen küzdő fekete leples kísértet sem, a mely hosszú körmeivel széttépi a reményt nyújtó rózsaszínű papírlapot, melyen írva van: „Ember, bizva bizzál!”

Ennek a fekete leples kísértetnek köszönhetjük, hogy százéves ügyünknek nincsen szakirodalma! Sőt tudom, hogy manuscriptumokkal táplálkozott egy ideig apriori és a leendő szerzőpák biztosítani akarván szeretett leendő csemetéiket — meg sem teremteték őket!

Ez az érem fekele oldala! De lássuk a másikat, a jövőt! Egy siketnéma tanuló hozzám lép és felzavar ábrándozásomból és azt kérdezi tőlem: *miaz: hangosan?*“

Nem értettem meg, újra és újra mondtam el vele — míg végre a táblára írtam vele és most olvastam *szép* betűkkel írva: *hangosan!*“ Felsóhajtottam! Tehát *hangosan-t* akart mondani!

Megkísértem ezen szót helyesen ejtetni vele. Végre sikerült! Kezdttem gondolkodni és azon eredményre jutottam, hogy nincs mit csodálkoznunk azon, ha a gyermekek helytelenül, hangsúly nélkül, avagy rosszul hasgsúlyozva, hanglejtés nélkül beszélnek. A tanító természetes hangsúlyos, sőt hanglejtéses beszédjét nem hallja! A könyv — oh, a könyv! Az hamis tanító!

Először azt mondja etymologikus írásával, hogy minden hangot egyenlő erősen és egyenlő időtartammal kell olvasni; nem szól a hangsúlyról, a hanglejtésről, csak a kommákat, a szeretett kommákat, szóval a hamis írásjeleket állítja oda, hogy a siketnéma minden módon rosszul, csak jól ne beszéljen!

Ez gondolkodóba ejtett. Oktatásunk ezen ágával éveken keresztül foglalkoztam, végre hosszú tapogatózás után és kísérletezés után megállapodtam abban, hogy a *hangsúlyos, rythmikus, értelmes* beszéd nemcsak a fültől, hanem a hangerősségétől a hangok kiejtésénél szükséges időtartamától, a szók hullámozásától, (a mely a hanglejtést is adja) függ. — —

Mindenek előtt feltételezem, hogy a siketnéma tanuló az egyes hangokat tisztán ejtik ki. — —

Elővesszük a hang kiejtési erősségét!

A siketnéma képes kezével nagyobb vagy kisebb ütések az asztalra verni!

Az erősebb ütések nagyobb vagy erősebb hangot, — a kisebb vagy gyengébb ütések gyengébb hangokat fognak előidézni. — —

Maguk az ütések az érzőidegek közvetítésével a központtal tudatják az *erősebb* és gyengébb ütések fogalmát.

Hát a beszédszervekben nem működnek — e ugyan azon idegek! — — —

Az időtartamról hamar szereznek növendékeink fogalmat!

A hanghullámzást, vagy hanglejtést — éppen úgy közvetítik a beszédszervekben lévő érzőidegek, mint a kézben lévőek.

Igy tehát könnyen mutathatjuk meg kezeinkkel, hogy mi a hullámzás! — —

Itt következnek ezen emotionalis mozgások jelekkel való meghatározása. Az á lehet hosszú és rövidebb pld. ezen szóban „lábát“, az első á hosszabb mint a második, de erősebb is mint ez. Tehát ezen szó „lábát“ nem olvashatjuk a mint írva van, hanem úgy: „lábát“.

Ezen szóban „olvas“ mindakét magánhangzó rövid, csak hogy az „o“ erősebben ejtetik ki, mint az „a“.

Jeleimben így állapodtam meg; a hosszú és erős stb. magánhangzókat hosszabb és vastagabb vonallal, a nálánál rövidebb, de szintén nyújtott magánhangzót rövidebb és vékonyabb vonással jeleztem. A rövid magánhangzók, a melyek időtartamra nézve egyenlők, csak kiejtés alkalmával *erősebbek* vagy *gyengébbek*. Pld. ezen szót „olvas“ nem úgy ejtjük, a hogy írva van, hanem így: „**O**lvas“. Tehát kapunk az erősebben ejtett rövid magánhangzó megjelölésére nagyobb pontot, a gyengébb rövid magánhangzó megjelölésére kisebb pontot. — Erre alapítottam tanítási eljárásomat és a „Kiejtési gyakorló könyvemet!“ — „Hosszabb, rövidebb vonás, nagyobb, kisebb pont. (—, —, •)!!

A mássalhangzók, miután a nyelvet *erősebb és gyengébb* kiejtésre nem folyásolyják be, egyenlő nagyságuk és jellel nem jeleltetnek. „Kiejtési könyvem“ az első osztály azon időszakában lép fel, midőn a gyermekek már az összes hangokat tudják, — és a siketnéma iskolák azon osztályai számára szólna a hol azt a kiejtési órában sikerrel használhatnók.

A kiejtési gyakorlókönyvvel analóg „olvasó táblákat“ szerkesztettem. a melyek a tantermekben felfüggesztendőek volnának, hogy a növendékek bármikor tanulhassák. Így tehát alkalmuk lesz abbeli vágyuknak — *tanító nélkül valamit tanulni* — kielégíteni azzal az előnnyel, hogy legalább helyesen olvasva tanulják meg.

Sőt megfontolandónak tartom, hogy vajjon nem előbb tanítsuk meg a siketnémákat a *fonetikai* írásra, mint az etymologiaira?!? De, hogy túl sokat igénybe ne vegyem kedves pályatársaim figyelmét, rövid leszek és egyelőre csak szemelvényileg ismertetem „Kiejtési gyakorló könyvemet“ és az ez irányban követett oktatási eljárásomat.

Előgyakorlatokat végeztek a hosszú és rövid vonásokkal oly formán, hogy hosszabb és rövidebb vonásokat huzok és huzatok velük a táblára; kis és nagy pontokat íratok. Kezeinkkel nagyobb és kisebb ütéseket mérünk a levegőbe.

Egy tölcser alaku papircsövet, melynek nagyobb nyílása hólyag papírral van beragasztva arra használok, hogy vele az erősebb és gyengébb hangokat sikeresen érzékeltessem. A hosszú és rövid időtartamot pedig valami távirógépen és ha az nincs, az asztalon avagy egy könyvön gyakoroltatom.

Előveszem az „á” hangot erősen és hosszan ejtem ki; az erős hangsúlyozást kezem mozdulatával kísérem, a mit a gyermekek utánoznak, azután ujjainkkal megnyomjuk a távirógép gombját erősen és hosszan.

Most ugyanazon „á” hangot, ejtem ki kísérve a *táviró* kopogásával, csak rövidebben ezt az eljárást a növendékek gyakorlatilag megtanulják. Az „a”-t erősen és röviden szintén távirógépen kísérve ejtem és ejtetem ki! — Most felirom az „á” hangot a táblára fonetikailag így á — á olvastatom a gyermekekkel és kísértetem az olvasást a távirógépen, vagy a kézmozdulattal a levegőben. Felirom az „a”-t szintén fonetikailag így a a, és ugyanazt az eljárást követem, mint az „á”-nál. Kimondom és kimondatom ezen szót „pá”, a fenti eljárást követve felirom fonetikailag a táblára: pá! Kimondom ezen szót „pápa” és felirom szintén fonetikailag a táblára pápa!

A p, á és a hangokkal összeállítható szavakat tárgyalva átmegyek az „m”, sz, k, b stb. hangokra mindenkor csak a hangsúlyos, időmértes, rythmikus kiejtésre ügyelve. Így átmegyek valamenyi hangon, mialatt lefotografizott optikai képe az illető hangnak ott áll, azon célból, hogy a tanítónak határozott fixírozott képet nyújtson és eszébe juttassa az optikai kép mennyi támpontot nyújt a leolvasásra! — A gyermek pedig látván a képet, beszédszerveit igyekszik annak megfelelőleg a kellő állásba hozni. Az említett képeket úgy terveztem hogy csupán az arczról készítették fotografiákat, még pedig a hangok természetes kiejtésénél megfigyelhető arczkifejezést és ezzel a beszédszervek állását.

A hangok letárgyalása után következnek egy és több tagú szók rythmikus hangsúlyok szerint osztályozva. Például: láb, tál, tél, ház, hó, vér stb. Azután kap, lap, lop, ad, fog, szeg stb. Így szintén a több tagú szók: **la**pos, **ol**vas, **ka**pom, **vis**zem, **esz**em stb. Ezután **há**zam, **né**zem, **mé**ter, **csa**lád, **csel**éd. Úgy szintén a több tagú szók is. A könyv maga is párhuzamos szöveggel van írva, felül az ethymologiai és alatta a fonetikai írásmód!

A mondatoknál már a hanglejtést az általam nevezett hullámzást is jelezzé pld: Törüldleatáblát! stb.

Mind ez első tekintetre úgy tetszik, mintha zavarólag hatna, nemcsak a tanulóra, de magára a tanulórá is ez azonban csak látszat!

Mihelyest megbarátkoztunk vele t. i. az én fonetikai

írásommal és jeleimmel és jóakarólag a növendékeket is meg tanítjuk reá örömmel fogjuk tapasztalni, hogy gyermekeink pld. „hangósan“ helyett „hangosan“-t fognak ejteni és egy bizonyos gyakorlat után meg is tanulják a fonetikai írást.

Igy tárgyalja könyvem a különböző szóformákat és áttér végre az olvasmányokra is. Hogy a fokozatos átmenet legyen — elhagyom a könyv vége felé a fonetikai szöveget és csak a jeleket használom. Innen pedig át van hidalva az út a tiszta etymologiai szövegre az olvasókönyvhez.

Szeretett pályatársaim a fekete leples kísértet köztünk jár — ne hallgassunk sugallataira, — itt van ügyünk százéves fordulója és nincs szakirodalmunk! Ne nyilvánítsuk a gyermeket életképtelennek születése előtt ne fojtsuk meg, mielőtt még napvilágot látott, hanem lássuk őt! — és ha nem életképes magától pusztul az el! — — —

Vépül pedig azt mondom a könyv sok, de a tanító minden!

Öntsön életet a buzgó tanító tanulási eljárásomba és „Kiejtési gyakorló könyvembe“ és nem is sejtett sikert fog elérni!

Erre pedig, hogy: „A szavak buzditanak“, de a példák vonzanak! azt mendum: Jöjjetek iskolámba gyakorlatilag mutatom be, a mit itt elméletileg fejtegettem! És most szíves viziontlátásra a „Hephata“ porondján, hol második „hazánk“, ügyünk üdvére „nemes“ hanczokat vivünk!!!

Maradtam kartársi szeretettel

Vác, 1897. december havában.

Moussong Pál.

Vegyesek.

Felolvasás a siketnémákról. Lustig Emma igen érdekes felolvasást tartott a Mária Dorottya egylet tanítónői szakosztályában a siketnémák oktatásáról. Külföldi tanulmány útján szerzett benyomásait és tapasztalatait írta le elmésen s érdekesen s mind végig érdekelte nagy számu hallgatóit, mind az, a mit mondott. A felolvasáson ott volt Tóth József, tanfelügyelő Vámosy Mihály, Lederer Abrahám, György Aladár s igen sok tag.

A szerencsétlen Appel Ignác gyilkosai fölött deczember 4-ikén ítelt a budapesti kir. törvényszék. E szerint a bíróság bűnösnek mondta ki Fuchs Mátyást és Hegyi Károlyt a bűntető törvénykönyv 278-dik szakaszába ütköző gyilkosság s a 344-dik szakaszban körülírt rablás büntetében s ezért Fuchs Mátyást életfogytig tartó, Hegyi Károlyt pedig tizenkét esztendei fegyházra ítélte. A megokolásban röviden kifejtette az elnök, hogy az előre megfontolt szándék kétséget kizáró módon igazolva van. Fuchs Mátyás tagadásával szemben a bizonyító eljárás adatai igazolják, hogy elkövette a terhére rótt cselekményt, úgy amint azt a vádhatóság képviselője elmondotta. — Fuchs Mátyással szemben nem vette sulyosító körülménynek azt, hogy a gyilkosságot kegyetlenséggel követte el, mert noha tény az, hogy Fuchs a meggyilkoltat életétől megfosztani akarta, de nem válogatott az eszközökben, hanem ölt azzal az eszközzel, amely rendelkezésére állott. A bűnhalmazat sem sulyosító körülmény, mert a bűnhalmazat kérdése és minősítés keretébe tartozik. Fuchsszal szemben enyhítő körülménynek vette a büntetlen előéletét, míg Hegyi Károlylyal szemben az enyhítő körülmények oly nyomatékosak, hogy enyhébb büntetéssel kellett sujtani

Magyar arczkép-bélyegek. Harmincz, különféle színben gyönyörűen kiállított arczképecske áll előttünk; történelmünk, irodalmunk és művészetünk legkiemelkedőbb alakjainak az arczképei. Olyanok ezek az arczképek, mint a levélbélyegek, csak a céljuk más. A gyermekek s a magyar ifjuság, de még a nagyok gyönyörködtetésére s okulására is vannak szánva. Minden bélyegen az arczkép mellett látjuk a születés helyét, évét és napját és egyéb kronologikus adatokat, a keret pedig a melybe az arczkép bele van illesztve, a karakterét, a korát jellemzi annak, a kit ez a bélyeg megörökít. A bélyegek kiállítása igen szép, mindegyik más más színű s rendkívül kedvesek, vonzók — egyik sem nagyobb egy öt krajczáros okmánybélyegnél. Gyűjtésekre csinos kis album is készült. Közzöljük belőle Szilágyi Sándor nagynevű történettudósunk néhány sorát, melyet az albumba írt. „Jól vessétek be emléktekbe ez arczképeket, mert a kiket ezek ábrázolnak, mindnyájunk büszkségei. Példájuk buzdítson hazaszeretetre, kitartásra s ösztönözön minden jóra, nemesre és szépre. Csak keveseknek adatott meg, hogy a történetben szerepet játszszanak, de a haza javát tehetségéhez mértén előmozdítani, az mindenkinek módjában áll.“